

Οι Άγιοι των Γραμμάτων- Η Εκκλησία και συνεισφορά της στην εξάπλωση της Ελληνικής Παιδείας σε κάθε γωνιά του πλανήτη

[/ Ορθοδοξία· Διεθνές Πρακτορείο Εκκλησιαστικών Ειδήσεων](#)

Την μνήμη των Τριών Ιεραρχών τιμά σήμερα η Εκκλησία μας, μια γιορτή με διττή σημασία, καθώς δεν τιμάμε μόνο τους Εκκλησιαστικούς Πατέρες της Ορθοδοξίας αλλά και τους διαπρεπείς Δασκάλους των Ελληνικών γραμμάτων.

- **της Δέσποινας Σωτηρίου**

Η ημέρα αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία κυρίως για τον ελληνισμό της διασποράς, για τους Έλληνες εκείνους που διαφυλάττουν Θερμοπύλες πίστης και πατρίδος σε κάθε γωνιά του πλανήτη.

Η διατήρηση της ελληνικής γλώσσας και η ενίσχυση της ελληνικής παιδείας αποτελούν από τα βασικά ζητούμενα για την Ομογένεια, με την Ορθόδοξη Εκκλησία να λαμβάνει ενεργό ρόλο και σημαντικές πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση αυτή. Δεν είναι τυχαίο ότι τα περισσότερα ομογενειακά σχολεία ανήκουν στην Εκκλησία, ενώ η ελληνορθόδοξη ιεραποστολή στην Αφρική εγκαινιάζει συνεχώς νέα κέντρα μάθησης.

[ΔΕΙΤΕ ΕΔΩ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ](#)

Ποιοι ήταν οι Τρεις Ιεράρχες (Του Επισκόπου Μεσαορίας Γρηγορίου)

“Τοὺς Ἱεράρχας τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν Πατέρων κλέος, τῆς Πίστεως τοὺς πύργους, καὶ τῶν Πιστῶν Διδασκάλους καὶ φύλακας, συνελθόντες ὡς φιλέορτοι, ἄσματος ἔγκωμοις, ὑμνήσωμεν λέγοντες. Χαίροις τῆς Ἐκκλησίας φωστήρ, Βασίλειε σοφέ, καὶ στῦλε ἀπερίτρεπτε• Χαίροις, ὁ νοῦς ὁ οὐράνιος, Ἀρχιερεῦ μέγιστε, Θεολόγε Γρηγόριε• Χαίροις, ὡς Χρυσολόγε πάγχρυσε Ἰωάννη, ὁ τῆς μετανοίας διαπρύσιος κήρυξ. Ἄλλ’ ὡς Πατέρες τρισόλβιοι, μὴ παύσησθε αἰεὶ πρεσβεύειν Χριστῷ, ὑπὲρ τῶν

πίστει καὶ πόθῳ τελούντων ὑμῶν, τὴν πανίερρον, καὶ θεῖαν πανήγυριν»(Δόξα... Ἦχος πλ. β').

Ἡ Ἐκκλησία μας, ἀλλὰ καὶ ευρύτερα ἡ οἰκουμενικὴ ἐλληνικὴ παιδεία, τιμούν σήμερα τὴ μνήμη των Τριῶν Μεγάλων Ἱεραρχῶν καὶ Οἰκουμενικῶν Διδασκάλων, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἀρχιεπισκόπων Κωνσταντινουπόλεως.

Οἱ τρεῖς Ἅγιοι Ἱεράρχες, τὰ «άνθη τὰ μυρίπνοα καὶ τερπνότατα» τιμῶνται καὶ ξεχωριστά, ωστόσο, ἀπὸ τὸν 11ο αἰῶνα, ἔχει καθιερωθεῖ ὁ κοινὸς εορτασμὸς τους, σὲ ἐνδειξη μεγάλης ευγνωμοσύνης καὶ πρὸς ἀποφυγὴ φιλονικιῶν γιὰ τὸ ποίος ἀπὸ τους τρεῖς πρέπει νὰ τιμᾶται περισσότερο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴ Ρωμιοσύνη.

Στὴν καθιέρωση αὐτῆς τῆς εορτῆς, συνέβαλε καθοριστικὰ ὁ Μητροπολίτης Εὐχαΐτων Ἰωάννης, λόγιος καὶ ευλαβὴς κληρικός, ὁ οποίος καὶ ἀξιώθηκε νὰ δεῖ σὲ ὄραμα καὶ τους τρεῖς Ἁγίους νὰ τὸν βεβαιώνουν ὅτι μπροστὰ στὴ δόξα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ εἶναι ἴσοι καὶ συνεπῶς ἡ ἴδια τιμὴ πρέπει νὰ ἀπονέμεται σ' αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τους πιστοὺς, ὡς θεραπευτὲς καὶ υπέρμαχους των Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ Παιδείας.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία οφείλει πολλὰ στους τρεῖς Ἁγίους Πατέρες. Πολλὰ ωστόσο οφείλει καὶ ἡ ἐλληνικὴ παιδεία καὶ ἡ μαθητιώσα νεολαία, ἀφοῦ υπήρξαν μεγάλοι ἐπιστήμονες, σοφοὶ διδάσκαλοι, λάτρεις τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας καὶ φιλοσοφίας, ἱδρυτὲς σχολείων καὶ χαλκέντεροι συγγραφεῖς. Αὐτὴ τὴν οφειλὴν, ἀναγνωρίζοντας τὸ Ἐθνικὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, καθιέρωσε τὸ ἔτος 1842 τὴν ἡμέρα μνήμης των τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ ὡς ἡμέρα εορτασμοῦ των ἐλληνικῶν γραμμάτων, τὰ ὁποῖα ὁ Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος καὶ ὁ Ἰωάννης ἀνέδειξαν με τὴ σπουδὴ, τὴν ἐρευνα καὶ τὴ συγγραφὴ σὲ ζωντανό οἰκουμενικό θησαυρό.

Αὐτὸς ὁ οἰκουμενικὸς θησαυρὸς ζυμώθηκε στὴ συνείδηση μας καὶ στὴ ζωὴ μας, μέσα ἀπὸ τὶς διάφορες ἐποχὲς ποὺ ἐζήσε καὶ ζεῖ ὁ Κυπριακὸς λαὸς με χαρὲς, θλίψεις καὶ δοκιμασίες. Αὐτὴ εἶναι ἡ παρακαταθήκη καὶ ἡ υπερηφάνειά μας. Οφείλουμε νὰ τρεφόμεσθε ἀπὸ αὐτὴ καὶ νὰ δημιουργοῦμε καὶ σήμερα, γιὰ νὰ αἰσθανόμεσθε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι στὴν πατρίδα μας, ἐνδεχομένως καὶ ἄνθρωποι ἀπὸ ἄλλους πολιτισμοὺς, τὴν ἀξία τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας.

Ἡ Ἑλληνικὴ καὶ Χριστιανικὴ μας παράδοση φωτίζει καὶ ἀγιάζει ολόκληρὴ τὴν ἀνθρωπότητα, συνδυάζοντας τὴν ἀνθρώπινη σοφία με τὴ θεογνωσία, δηλ. τὴ φανέρωση στὸν κόσμον τῆς πηγῆς τῆς γνώσεως, στὸ πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀς ἀναφωνήσουμε, ὡς πιστοὶ στὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδας, μαζί με τὸν

υμνογράφο ποιητή: «Δεύτε της ουρανίου Τριάδος οι λατρευταί, την επίγειον τριάδα των θείων Ιεραρχών ευφημήσωμεν, τον Γρηγόριον, της θεολογίας τον επώνυμον, τον Βασίλειον, της βασιλείας του φερώνυμον, και Ιωάννην, τον όντως χαριτώνυμον, τους της σοφίας βυθούς, του Πνεύματος τα ρείθρα τα ωκεάνια,... Χριστού μου το στόμα, και της Τριάδος τους υπερμάχους, ... και πρεσβεύοντας απαύστως υπέρ των ψυχών ημών».

Το θαύμα της θεσμοθετήσεως της εορτής των Τριών Ιεραρχών

“Η αιτία διά την οποίαν έγινεν η εορτή αύτη των Τριών Ιεραρχών, εστάθη έτζι” γράφει χαρακτηριστικά ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης στον Συναξαριστή του. Και, ιστορεί περαιτέρω:

“Εις τον καιρόν της βασιλείας Αλεξίου του Κομνηνού, όστις έγινε βασιλεύς μετά τον Βοτανειάτην περί τους ,αρ’ [1100] χρόνους από Χριστού, εις τον καιρόν, λέγω, τούτου, έγινεν εν Κωνσταντινουπόλει διαφορά και φιλονεικία αναμεταξύ εις τους ελλογίμους και εναρέτους άνδρας. Άλλοι μεν γαρ από αυτούς, έλεγον ανώτερον τον Μέγαν Βασίλειον, επειδή με τους λόγους του μεν, ερεύνησε την φύσιν των όντων, με τας αρετάς του δε, ωμοίαζε και εσυνερίζετο με τους Αγγέλους. Καθότι δεν εσυγχωρούσε προχείρως τους αμαρτάνοντας, αλλά ήτον σοβαρός κατά το ήθος, και δεν είχεν εις τον εαυτόν του κανένα γήινον. Κατώτερον δε του Βασιλείου, έλεγον τον θείον Χρυσόστομον. Επειδή εκείνος τρόπον τινα είχε τρόπον εναντίον εις τον του Βασιλείου, και ευκόλως εσυγχώρει τους αμαρτάνοντας, και το ήθος του ήτον ελκυστικόν εις μετάνοιαν.

Άλλοι δε πάλιν εκ του εναντίου, ύψοναν τον θείον Χρυσόστομον και έλεγον αυτόν του Βασιλείου και Γρηγορίου ανώτερον, καθότι μεταχειρίζεται διδασκαλίας συγκαταβατικωτέρας, και οδηγεί όλους με το σαφές και εύκολον της φράσεώς του, και τραβίζει τους αμαρτωλούς εις μετάνοιαν. Και καθότι υπερβαίνει τους ανωτέρω δύο Πατέρας με το πολύ πλήθος των μελιρρύτων του συγγραμμάτων, και με το ύψος και πλάτος των νοημάτων. Άλλοι δε προσπάθειαν έχοντες εις τα του Θεολόγου Γρηγορίου συγγράμματα, έλεγον αυτόν ανώτερον Βασιλείου και Χρυσόστομου, καθότι αυτός με το κομψόν και πεποικιλμένον της φράσεώς του, και με το υψηλόν και δυσνόητον των λόγων του, και με το ανθηρόν των λέξεων, υπερέβηκεν όλους τους σοφούς, τόσον τους παλαιούς και περιβοήτους εις την εξωτερικήν και ελληνικήν σοφίαν, όσον και τους νεωτέρους και καθ' ημάς εκκλησιαστικούς. Όθεν εκ της τοιαύτης διαφοράς και φιλονεικίας, εσχίσθησαν εις τρία μέρη τα πλήθη των Χριστιανών, και άλλοι μεν, ελέγοντο Ιωαννίται, άλλοι δε Βασιλείται, και άλλοι Γρηγορίται.

Επειδή λοιπόν έττι ήτον σχισμένοι οι Χριστιανοί, και έττι ενδιαφέροντο οι ελλόγιμοι άνδρες, διά τούτο εφάνηκαν κατά το όνειρον οι τρεις ούτοι Ιεράρχαι και Διδάσκαλοι, πρώτον μεν, ο καθ' ένας χωριστά χωριστά, έπειτα δε, και οι τρεις ενωμένοι ομού, εις τον τότε Ιωάννην τον Επίσκοπον της πόλεως Ευχαΐτων, (ήτις και Ευτικατία λέγεται και κοινώς Εφλεέμ, εν τη Γαλατία ευρισκομένη, και υποκειμένη υπό τον Μητροπολίτην Γαγγρών). Ήτον δε ο Ιωάννης ούτος άνδρας ελλόγιμος, και έμπειρος της ελληνικής παιδείας, καθώς μαρτυρούσι τα παρ' αυτού πονηθέντα συγγράμματα, και προς τούτοις ήτον και άνδρας, οπού είχε φθάση εις το άκρον της αρετής.

Εις τούτον, λέγω, φανέντες, με ένα στόμα του λέγουσι και οι τρεις. Ημείς ένα είμεθα κοντά εις τον Θεόν, καθώς βλέπεις, και καμμίαν εναντιότητα ουδέ μάχην έχομεν, αλλά κατά τους διαφόρους καιρούς οπού ετύχομεν, έττι ο καθ' ένας από ημάς υπό του θείου κινούμενος Πνεύματος, διαφόρους και τας διδασκαλίας συνέγραψε. Και εκείνα οπού εδιδάχθημεν υπό του Αγίου Πνεύματος, ταύτα και εξεδώκαμεν διά την σωτηρίαν των ανθρώπων. Και πρώτος ανάμεσα εις ημάς δεν είναι, ούτε δεύτερος, αλλά εάν τον ένα ειπής, ευθύς και οι άλλοι δύο ακολουθούν. Διά τούτο πρόσταξον τους φιλονεικούντας, να μη χωρίζωνται εξ αιτίας εδικής μας. Εις ημάς γαρ ήτον και είναι σπουδή και προθυμία, τόσον όταν είμεθα ζωντανοί, όσον και τώρα οπού μετέστημεν, το να ειρηνεύωμεν και να φέρωμεν τον κόσμον εις γνώσιν και ομόνοιαν, και όχι να τον χωρίζωμεν. Αλλά και εις ημέραν μίαν ένωσην και τους τρεις ημάς, και σύνθεσον τα της εορτής μας τροπάρια και άσματα, καθώς είναι πρόπον εις την εδικήν σου σύνεσιν, και ακολούθως παράδοσαι εις τους Χριστιανούς, ότι ένα είμεθα κοντά εις τον Θεόν. Βέβαια δε και ημείς

θέλομεν συμβοηθήσομεν εις την σωτηρίαν εκείνων, οπού εκτελούσι την κοινήν μνήμην μας. Επειδή και ημείς φαινόμεθα, ότι έχομεν κάποιαν παρρησίαν και δύναμιν κοντά εις τον Θεόν. Ταύτα ειπόντες οι Άγιοι, εφάνηκαν ότι ανέβηκαν πάλιν εις τους ουρανούς, καταλαμπόμενοι από φως άπειρον, και ένας τον άλλον καλούντες κατ' όνομα.

Αφ' ου λοιπόν εσηκώθη από τον ύπνον ο ιερός Ιωάννης, έκαμε καθώς τον εδιώρισαν οι θείοι Ιεράρχαι. Και το μεν πλήθος του λαού κατεσίγασε, τους δε φιλονεικούντας ειρήνευσεν (ήτον γαρ περιβόητος κατά την αρετήν ο ανήρ, όθεν και ο λόγος του είχε δύναμιν και πειθώ). Και την εορτήν ταύτην παρέδωκε να εορτάζεται από την Εκκλησίαν του Θεού.

Και βλέπε, ω αναγνώστα, την σύνεσιν και διάκρισιν του θείου τούτου ανδρός. Επειδή γαρ ευρήκε τον Ιαννουάριον τούτον μήνα, οπού είχε και τους τρεις τούτους Ιεράρχας εορταζομένους, τον μεν Μέγαν Βασίλειον, κατά την πρώτην, τον δε Θεολόγον Γρηγόριον, κατά την εικοστήν πέμπτην, και τον θείον Χρυσόστομον, κατά την εικοστήν εβδόμην: τούτου χάριν πάλιν ήνωσεν αυτούς, κατά την τριακοστήν ταύτην του αυτού μηνός. Και τόσον εστόλισε την Ακολουθίαν τούτων, με κανόνας, και τροπάρια, και με λόγον εγκωμιαστικόν, καθώς έπρεπεν εις τοιούτους μεγάλους Πατέρας της Εκκλησίας, ο χαριτώνυμος ούτος Ιωάννης, ώστε οπού φαίνονται ότι κατά νεύσιν και φωτισμόν, ως νομίζω, των τριών Αγίων Ιεραρχών συνετέθησαν τα άσματα της Ακολουθίας ταύτης. Τελείως γαρ δεν έχουσι καμμίαν έλλειψιν από τα επιχειρήματα εκείνα οπού αποβλέπουν εις έπαινον των Αγίων. Όθεν τα τροπάρια αυτά είναι ανώτερα από όσα άλλα τροπάρια έγιναν έως του νυν, και από όσα εις το μέλλον έχουν να γένωσιν.

Ήτον δε κατά την θέσιν του σώματος και τον χαρακτήρα του προσώπου τοιούτοι, οι τρεις Ιεράρχαι, αγκαλά και είπομεν περί τούτου, και εις την ξεχωριστήν εορτήν του κάθε ενός.

Ο μεν θείος Χρυσόστομος, ήτον μικρός κατά το ανάστημα του σώματος, είχε μεγάλην κεφαλήν, ήτον ξηρός και πολλά λεπτόσαρκος, ήτον μακρομύτης, και πλατέα έχων τα ρωθώνια, ήτον κίτρινος ομού και άσπρος, είχε βαθουλωτούς τους οφθαλμούς, και μεγάλους τους βολβούς. Όθεν εκ τούτων ηκολούθει να λάμψη με χαριέστερα όμματα, αγκαλά και κατά τα άλλα μέλη του σώματος, έδειχνε πως ήτον λυπηρός. Είχε μεγάλον το μέτωπον και χωρίς τρίχας, χαραγμένον με πολλές χαραγάς. Είχεν αυτία μεγάλα, και το γένειον μικρόν και ωραιότατον, ανθισμένον με ολίγας άσπρας τρίχας. Από δε την νηστείαν είχε τα σιαγόνια εις το άκρον βαθουλωμένα.

Τόσον δε είναι αναγκαίον να ειπούμεν διά τούτον τον Άγιον, ότι με τους λόγους,

και την ρητορικήν του ευφράδειαν, υπερέβαλεν όλους τους σοφούς και ρήτορας των Ελλήνων. Μάλιστα δε και εξαιρέτως, με το πλάτος των νοημάτων, και με το σαφές και ανθηρόν της φράσεως. Τόσον δε πολλά εσαφήνισε και εξήγησε την θείαν Γραφήν, ως ουδείς άλλος, και με τας τοιαύτας διδασκαλίας του, τόσον πολλά εβοήθησε και αύξησε το κήρυγμα του Ευαγγελίου, ώστε οπού, αν ο Άγιος ούτος δεν εχρημάτιζεν, (αγκαλά και είναι τολμηρόν να το ειπή τις) έπρεπε πάλιν να γένη μία δευτέρα παρουσία του Χριστού εις την γην. Τόσον δε μέγας έγινε ο χρυσορρήμων ούτος κατά την πρακτικήν και θεωρητικήν φιλοσοφίαν, εις τρόπον ότι, όλους ομού υπερέβαλε τους εναρέτους, πηγή χρηματίσας της αγάπης και ελεημοσύνης. Και όλος ων αυτόχρημα φιλαδελφία τε και διδασκαλία. Ούτος λοιπόν ζήσας χρόνους εξηντατρείς, και ποιμάνας την Εκκλησίαν του Χριστού, προς αυτόν εξεδήμησεν.

Ο δε Μέγας Βασίλειος ήτον κατά την θέσιν και το ανάστημα του σώματος, πολλά μακρύς. Ήτον ξηρός και ολιγόσαρκος, μαύρος ομού και κίτρινος κατά το χρώμα, ήτον μακρομύτης, είχε τα οφρύδια στρογγυλά. Το δε δέρμα το επάνω των οφρυδίων, το είχε συμμαζωμένον, εφαινετο όμοιος με ένα οπού συλλογίζεται και προσέχει εις τον εαυτόν του. Είχε το πρόσωπον ζαρωμένον με ολίγας χαραγάς, είχε τα μάγουλα μακρά και τους μήνιγγας δασείς από τρίχας συνεστραμμένας και κυκλοειδείς. Εφαινετο εις την επιφάνειαν, πως είχαν ολίγον κουρευμένας τας τρίχας. Το γένειον είχε μακρόν αρκετά, και τας τρίχας είχε μεμιγμένας, ήτοι μαύρας ομού με άσπρας. Ούτος ο Άγιος υπερέβαλε κατά την παιδείαν των λόγων, όχι μόνον τους σοφούς και ελλογίμους οπού ήτον εις τον καιρόν του, αλλά και αυτούς ακόμη τους παλαιούς. Φθάσας γαρ εις κάθε είδος παιδείας, εις κάθε μίαν από αυτάς το κράτος και την νίκην απόκτησεν. Ου μόνον δε ταύτα, αλλά και την διά πράξεως ήσκησε φιλοσοφίαν, και διά της πράξεως, ανέβη εις την θεωρίαν των όντων. Εκ τούτων δε, ανέβη και εις τον θρόνον της αρχιερωσύνης, γενόμενος δε χρόνων τεσσαράκοντα, και εις πέντε χρόνους ποιμάνας την Εκκλησίαν¹, προς Κύριον εξεδήμησεν.

Ο δε Θεολόγος Γρηγόριος ήτον, μέτριος μεν κατά την θέσιν, και το ανάστημα του σώματος, ολίγον δε κίτρινος, ομού και χαρίεις. Είχε κολοβήν και πλατείαν την μύτην, είχε τα οφρύδια ίσα, έβλεπεν ήμερα και καταδεκτικά, είχε το δεξιόν ομμάτι ξηρότερον από το αριστερόν, και εφαινετο ένα σημάδι πληγής εις το ένα άκρον του οφθαλμού του². Είχε το γένειον, δασύ μεν αρκετά, όχι δε και μακρόν. Ήτον φαλακρός και άσπρος εις την κεφαλήν, έδειχνεν ότι τα άκρα του γενείου του ήτον ωσάν καπνισμένα. Είναι δε άξιον να ειπούμεν περί του Θεολόγου τούτου, ότι ανίσως έπρεπε να γένη ένας στύλος έμψυχος και ζωντανός, συνθεμένος από όλας τας αρετάς, τούτο ήτον ο Μέγας ούτος Γρηγόριος. Υπερνικήσας γαρ με την λαμπρότητα της ζωής του τους ευδοκιμούντας κατά την πράξιν, εις τόσην

ακρότητα της θεωρίας ανέβη, ώστε οπού όλοι ενικώντο από την σοφίαν οπού είχε, τόσον εις τους λόγους, όσον και εις τα δόγματα. Όθεν απόκτησε κατ' εξαίρετον τρόπον, και το να επονομάζεται Θεολόγος. Εποίμανε δε και την εν Κωνσταντινουπόλει Εκκλησίαν δώδεκα χρόνους, ζήσας επί γης χρόνους όλους ογδοήκοντα. (Όρα περί τούτων και εις τον Νέον Παράδεισον, και εις την Σάλπιγγα, και εις τον Χρύσανθον³.)

Πηγή: www.orthodoxianewsagency.gr